

Et lille mirakel – af de helt store

Af Ole Hansen, Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling og pædagogisk praksis (LSP), Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

I Essunga kommune i Sverige har de ved fælles indsats af professionelle pædagogiske praktikere og ledere samt forskere begået en kraftpræstation. På ganske få år er kommunens skolevæsen gået fra en bundplacering i de nationale test til en placering blandt de bedste i hele Sverige. På Nossebro skole har de formået at vende bøtten og udvikle en inkluderende skole med et øget fagligt udbytte for alle elever.

I Västra Götalands län – et typisk svensk industri- og landbrugsområde ikke langt fra den store industri- uddannelses- og kultur-magnat Borås – finder vi Essunga kommune. I hele Essunga kommune bor der omkring 5500 indbyggere, hvor Nossebro by med sine små 1800 indbyggere er den absolut største by i kommunen. Nossebro skole er kommunens største ud af i alt tre skoler. Her går 420 elever fra førskole til 9. klasse sammen med omkring 40 lærere og dertil andet personale, som får skolens dagligdag til at fungere.

Brat opvågning

I 2007 vågnede Essunga kommune ganske brat op, da man for første gang offentliggjorde landsresultaterne fra de nationale test. Blandt de 290 kommuner i Sverige fik Essunga en absolut bundplacering. Den erkendelse, som fulgte, gjorde noget ved skolevæsenets ledelse, skolernes rektorer og de pædagogiske medarbejdere. Hverken forvaltningslederne, skolelederne eller lærerne havde nogen viden om det reelle niveau. Også på Nossebro skole vakte denne bundplacering eftertanke, idet skolen, sammenlignet med andre skoler, lå helt i bund. Det var en viden, som fik skoleledelsen og lærerne til at tage udfordringen op.

I 2007 gik der omkring 300 elever fra 6. til 9. klasse på Nossebro skole. Heraf 65 elever i specialundervisnings-tilbud. Diagnosekulturen var bredt accepteret, i vækst og fremgang, og sammenhængskraften i skolens almene pædagogiske univers svandt ind. Ressourceknaphed kunne man ikke tale om, da omkostningerne for lands gennemsnittet var godt 76.500 SKR mod godt 77.500 SKR i Essunga. Det var således svært at bortforklare de dårlige resultater med knappe ressourcer.

Hvem vil arbejde på Sveriges dårligste skole?

Dette spørgsmål stillede lederne og lærerne sig selv, og det blev indledningen til et omfattende skoleudviklingsarbejde, som ændrede hele skolens læringsmiljø fra et ekskluderende til et inkluderende paradigme, eller som de siger på Nossebro skole: "Att göra en synvända." Udgangspunktet for ændringen var primært, at skolens lederskab og alle pædagogiske medarbejdere tog ansvaret på sig, og en massiv opbakning fra forvaltning og kommune fulgte tæt. Der blev sat tre overordnede mål, som alle skulle følge:

- Alle elever skal kunne klare målene.
- Alle elever skal lykkes i klasseværelset.

- Alle elever skal være inkluderet.

Målene blev sat ud fra en fælles vision om, at alle elever skal være vindere i deres eget liv ud fra egne forudsætninger. Fejlfinderkulturen blev erstattet af et fokus på, hvordan undervisning, pædagogik og samvær kunne forandres med udgangspunkt i tydelige målbeskrivelser, løbende vurderinger og opfølgninger af elevernes faglige udvikling og med baggrund i pædagogisk forskning. Der blev sat høje og tydelige forventninger til både lærerne og eleverne, og elevernes delagtighed i deres eget læringsarbejde blev tydeligt styret af den professionelle lærer.

Ikke alle udviste lige stor begejstring, da forandringsarbejdet tog fat, men da resultaterne blev offentliggjort i foråret 2010, så man, at bestræbelserne havde givet den ønskede effekt. Nossebro skole havde flyttet sig fra en bundplacering til en absolut topplacering.

Bøger, rapporter og artikler

Hvad bar forandringen? Jo, ved fælles indsats og målrettet arbejde gjorde man "en synvända", hvilket blandt andet medvirkede til udvikling af en kultur på skolen, hvor lærerne etablerede studiekredse, begyndte at læse litteratur om effekter, systemisk tænkning, pædagogiske og didaktiske teorier og anden nyttig viden, diskuterede udfordringer og problemstillinger med et nyt afsæt, forpligtede hinanden på opgaver, afprøvede nye pædagogiske strategier, skærpede de strukturelle rammer, tydeliggjorde kommunikation og foretog løbende evalueringer. Kort sagt

– der blev strammet op på den pædagogiske professionalisme. Gennem fælles kollegialt arbejde udvikledes samarbejdet, eksempelvis blev de specialpædagogiske indsatser løst af to personer i normalklassen i kortere eller længere perioder, hvilket muliggjorde støtte, struktur og løbende vurderinger. Lærernes legitimitet øgedes, og ansvaret for undervisning og pædagogiske lederskab i klassen, når to voksne var til stede, blev tydeliggjort.

Forskningsbaseret viden

Undervejs i forløbet (2010) indså skoleledelsen, at der måtte knyttes en forskningsindsats på forandringsarbejdet. Derfor tog man kontakt til et pædagogisk forsker-team på Högskolan i Borås. Dette forsker-team ledes af professor Bengt Persson, der i mange år har forsket i pædagogiske spørgsmål vedrørende inkludering i skolerne.

Den videnskabelige og forskningsmæssige tilgang i form af støtte fra en aktiv følgeforskningen blev herefter hurtigt etableret, hvilket naturligt nok øgede troværdigheden af arbejdet:

- Skoleledelsen baserede forandringsarbejdet på forskningsviden.
- Kommunens skoleforvaltning bakkede stærkt op herom.
- Politikere fik øje på uddannelsessystemets svage forsknings-tilknytning.
- Det auktoritative skolelederskab tog ansvar for den kollektive kompetence.

Det blev tydeligt for alle, at lærerne var nøglepersoner i forandringsarbejdet, og at det handlede om at anvende deres kompetencer så pædagogisk effektivt som muligt. Når det lykkes eller (mis-)lykkes i klasseværelset, handler det aldrig alene om eleverne, men altid også om lærerne.

Kapacitetsopbygning

Succesfulde skoleudviklingsinitiativer – både store, som eksempelvis i delstaten Ontario i Canada, der på otte år har gennemført en revolution af uddannelsessystemet – og små, som det, der i denne korte inspirationsartikel er beskrevet gennem forandringsarbejdet på Nossebro skole, viser vej for skoleudvikling ved at udvikle et uddannelsessystem med fokus på lærernes professionelle kompetencer og skolernes daglige pædagogiske lederskab. Vi ser imidlertid også de to steder, at ingen organisation kan nå succesfulde mål ved egen kraft. Her må et professionelt samarbejde etableres gennem åbne relationer mellem forskningsverdenen og den daglige praksis i skolens klasseværelse.

Den institutionelle kapacitet må understøttes og til tider genopbygges og renoveres – hertil er det forskningsmæssige bidrag af allerstørste nødvendighed. Praktikerne må gøres fortrolige med forskerens arbejde, og forskeren skal have et dybt kendskab til og respekt for skolens daglige pædagogiske praktikker.

Hvad kan vi lære af Nossebro skole?

Billedet i Essunga kommune er vendt på blot tre år. Eleverne lykkes i skolen, samarbejdet og skolens lederskab er tydeliggjort. Mange elever

følger nu uddannelsessystemet og går direkte fra grundskolen til gymnasieskolen. De mange specialforanstaltninger, specialklasser og andre særlige permanente aktiviteter uden for klasserummet er erstattet af lektiecaféer, korte opdateringskurser i fag og faglige huller samt klassestøtte.

På ganske kort tid er det lykkedes for kommunens professionelle pædagogiske aktører at ændre en uheldig udvikling. Nu synes eleverne, at skolen er god, at uddannelse er nødvendig – og alle elever findes i dag inden for almenklassens rammer.

Samarbejdet mellem praktikere og forskere har vist sig nyttigt. Godt lederskab har øget ønsket om at forbedre skolens position, elevernes lærelyst og har ikke mindst forbedret lærerprofessionaliteten.

Essunga-netværk

Uddannelsesforskere og videnformidlere fra Laboratorium for forskningsbaseret skoleudvikling og pædagogisk praksis (LSP), Aalborg Universitet, har fokus på sammenhængen mellem forskningsviden, professionsviden og viden fra daglig praksis. Denne sammenhæng kan, som Essunga kommune viser, være til stor nytte for skoleudviklingen.

LSP har derfor startet et Essunga-netværk for skoler, der målrettet

Öppna jämförelser, grundskola år 9 vårterminen 2007 – 2010, Essunga kommun

	Uppnått målen i alla ämnen, andel elever		Behörighet till gymnasieskolan, andel elever	
	Procent	Rangordning	Procent	Rangordning
2007	62,8	287	76,9	289
2008	78,1	120	91,4	90
2009	80,6	99	93,1	67
2010	96,3	3	100,0	1

Kilde: Bengt Persson, Högskolan i Borås

sætter fokus på ledelse og inklusion og gennem tætte relationer til sammenhængen mellem forskningsviden og praksis indgår i et samarbejde. Essunga-netværket består i dag af 12-15 folkeskoler fra kommuner over hele landet, og målet er at foretage et forandringsarbejde, hvor ekskluderende strategier erstattes med inkluderende. Det kræver godt lederskab, sammenhæng mellem forskningsbaseret viden og viden fra praksis. Metoden er at opbygge kompetencer og kapacitet i kommunen og på skolen gennem forskningsbaseret tilgang af viden. Det er en lignende strategi, der blev anvendt i Ontario-provinsen i Canada og i mindre målestok i Essunga kommune i Sverige.

Forandringsarbejdet i det danske Essunga-netværk tager altid udgangspunkt i en kortlægning af skolekulturen. Ud fra denne laver et forskerteam en analyse og melder tilbage til skole og kommune med forslag til strategiske og praktiske overvejelser. Herefter starter en kompetence- og kapacitetsopbygning, der munder ud i en gen-kortlægning. Gennem de to kortlægninger bliver det muligt at se effekter, resultater, pædagogiske og sociale problemfelter og

herudfra forme en lokal strategi for, hvordan næste trin i processen skal foregå, så skolen udvikler sig fra en ekskluderende organisation til en inkluderende. LSP anvender her aktionsforskningsstrategier.

Er din/jeres skole eller kommune interesseret i at høre nærmere om Essunga-netværket, så kontakt Ole Hansen, LSP, på tlf. 40 22 02 71 eller mail oh@learning.aau.dk

Litteratur

Andresen, B. B. (2012): *Det ved vi om: Pædagogisk analyse og kompetenceudvikling*. Dafolo

Bachmann, K. og Haug, P. (2006): *Forskning om tilpasset oplæring*. Høgskolen i Volda

Egelund, N., Haug, P. og Persson, B. (2006): *Inkluderende pædagogik i skandinavisk perspektiv*. Liber

Hansen, O. (2007): "Hvad fik vi i kølvandet af KVIS programmet? – specialpædagogik i en helt ny iklædning". I: *Specialpædagogik* s. 20-28.

Nordahl, T. (2012): *Det ved vi om: Læreren som leder*. Dafolo

Persson, B. og Persson, E. (2012): *Inkludering och måluppfyllelse*. Liber

Qvortrup, L. (2011): *Det ved vi om: Skoleledelse*. Dafolo

Brugeroplysning

Essunga-nettet fra LSP kan ses her: <http://www.lsp.aau.dk/index.php?id=9184>

Den 27. august 2012 afholder Essunga kommune en åben skolekonference på Nossebro skolen. Se her: <http://www.essunga.se/Pages/Page.aspx?pageId=1966>

Skolelederforeningen og LSP samarbejder om Klarskovgårdkonferencen i Korsør den 22. - 23. november 2012. Konferencens tema relaterer sig mod skoleudviklingen i Essunga. Program og tilmelding her: <http://www.lsp.aau.dk/index.php?id=9174>

LSP og forlaget Dafolo afholder en "Essunga konference" til foråret. Følg med på www.lsp.aau.dk ved at tilmelde dig LSP's nyhedsbrev.